

bleme družbenega in političnega sistema in odnosov med ljudmi. Tisto, kar je pri tem zlasti nujno, je intenzivnejši napor uveljaviti načela socialističnega samoupravljanja na vseh področjih družbenega življenja in hitreje vzpostavljati ustrezne demokratične oblike boja mnenj, ki so potrebne taki, na samoupravljanju zgrajeni družbi.

PRIMOŽ

Dimitrij Rupel

I

Tako kot vselej, kadar z gotovostjo nekaj pričakujemo — kot ustaljeno navado, kot nekaj zelo preprostega in vendar pomembnega — je prišlo poletje. To menjavanje letnih časov je Samu pomenilo že kar dolgočasno kolesje nekega stroja, ki deluje brez zastojev. Vse se je dogajalo, kot je Samo pričakoval. Tudi se mu ni v zadnjih dneh pripetilo nič takega, kar bi ga posebno razburilo. Včasih je celo na tihem pomislil, da je njemu edinemu prihranjena življenjska bridkost, kajti kot je sklepal iz pripovedovanja svojih tovarišev, je ta nesporno obstajala. Samo pa se je neugodnostim in slabi volji do zdaj dosledno izvijal. Zelo rahlo kot piš opoldanskega poletnega vetriča so ga prizadevale usodnosti življenja — sprejemal jih je — kot neizbežno delovanje nekega stroja.

Njegovo življenje je potekalo v miru in skladju. Takšna harmonija je zbujala pri Samovih tovariših kar vidno nejevoljo, zraven mu pa niso čisto verjeli. Očitati so mu, da je le zapoznel v razvoju, da še ni stopil v pravo življenje, kjer vlada neusmiljenje. A tudi o tem Samo ni preveč premišljeval. Zanesel se je nase, zanesel se je na svojo dobrohotno usodo. Kadarkoli si je česa želel, kadar je naletel na nepričakovano oviro, se je v njem pripetil neki skrivni kemični proces, ki je želje spremenil v stvarnost in ovire v naravne sestavine življenja. Resda je Samo nekoli-kokrat pomislil, če morda takšno življenje ne pomeni duhovne šibkosti, neprestanega vdajanja močnejšim od sebe. Vendar se je kmalu pomiril: pomislil je, da bi ga moralo takšno ravnanje, če bi bilo v resnici podrejanje, greniti. O tem pa pri njem ni moglo biti govora. Začel je že verjeti, da je posebne vrste človek, da se ne podreja, temveč prekaša druge in mu je zato prizaneseno z drobnimi neugodnostmi in psihičnimi pritiski, ki jih morajo preživljati navadni ljudje. Seveda se je zbal svoje višine in svoje premoči, kajti vedel je, da tisti, ki je više, prej pride do viška, do konca, kjer ne more več nadaljevati in se kvečjemu zruši — kot pa

tisti, ki je niže in ima za pot do vrha mnogo časa. S to bojaznijo pa je seveda bilo kot z vsemi drugimi ovirami — v sebi jo je zmanjšal in odpravil.

Imel je slabost, o kateri ni z nikomer govoril, niti s Tejo ne. Teja je bila eno tistih bitij, ki je v sporazumu z naravnimi človeškimi zakonitostmi doživela mnogo hudega in bridkega, prizaneseno ji ni bilo z drobnimi skrbmi, z naglimi izbruhi jeze ali žalosti. On je zanjo pomenil nekakšno nadzorstvo, glas vesti, ona pa zanj vključitev v svet. Teja mu ga je tolmačila, Teja mu ga je odpirala s svojega vidika, ki je bil za udeležbo v tem svetu nepreklicno nujen. Neke vrste povezavo s svetom mu je pomenila tudi njegova slabost. O tej ni rad govoril.

Bila je to slabost dokaj čudne narave. Sredi dneva, sredi največjega veseljaškega zanosa, med urami, ko ljudje mislijo na najbolj navadne in vesele stvari, ga je pograbila zamaknjenost. Ob pogledu na nepomemben predmet se mu je sprožila podzavestna predstava, ki je vključevala svet, ki ga je tisti trenutek gledal s svojimi očmi, in svet, ki je bival v njem, ne da bi on vedel za njegov izvor ali pomen. Bila je to predstava, ki je trajala nekaj časa, odvijala se je kot v filmu ali v sanjah. Ob dogodku ali predmetu, ob kakšnem detajlu, ob izgovorjeni besedi ali pogledu na pokrajino, se mu je sprožilo, kot da je vse to nekoč že videl, že nekoč doživel. Resnični svet mu je prešel v njegov notranji svet, dan z rojstvom ali po kakšnem usodnem naključju. Kot da bi nekoč že živel, imel neko življenje, za katerega ni stvarnih podatkov, pač pa so ostale tu in tam sledi, da pričajo o njem. Četudi je bil Samo prepričan, da še nikoli prej ni bil v nekem kraju, so mu travniki, gozdovi, pašniki, reke in gore zaživel v zakonitosti in samoumevnosti, v medsebojni skladnosti in logičnosti. Pokrajina se mu je zablisnila z enim od velikanskih oces, kot bi ga hotela objeti s prozorno roko in mu zašepetati na uho skrivnost: in z gotovostjo je rekel: tam zadaž za hribom je majhna vasica z gotskim zvonikom, po sredi teče žuboreč potok, most čezenj pa je obokan in nosi grb z dvema gavranoma. Čeprav tega ni videl, je lahko vse predvidel. In če bi se odpravil čez tisti hrib, bi zares zagledal vasico z vsemi podrobnostmi, ki jih je bil prej naštel v svoji slutnji.

Prav v pojavu te svoje slabosti je Samo videl luknjo v svojem nezavzetnem, zatišnem sistemu. Skozi to razpoko so uhajale v njegovo mirno življenje prve neprijetnosti. Bila je to razpoka v njegovi logični predstavi sveta; vse, kar ga je oprijemljivega obdajalo, si je znal prav hitro in bistro razložiti. Svoje slabosti si ni znal razložiti — tu je njegova logika, njegov edini način mišljenja, naletela na oviro, ki je ni bilo mogoče izničiti z enim tistih procesov, ki so mu omogočali nemoteno življenje.

Ta stvar s prividi se mu je v zadnjem času dogajala vse pogosteje. Če ne bi bile z njo združene težave, bi jo končno lahko prenašal sam, ne da bi jo komurkoli omenjal. Nihče ne bi vedel, da sploh obstaja. Vendar se mu je v zadnjem času dogajalo, da je pozdravil in ustavil na ulici človeka, ki ga sploh ni poznal, da je segel v besedo govorniku in namesto njega nadaljeval začetni stavek, da je nekomu odkril zakopane resnice ali slabosti. Samo je ob pojavu svoje slabosti obstal v nemoči. Ni iskal pojasnitve, želel si je nazaj v trdno lupino.

II

— Bi ležala? je vprašal z nekoliko ironije.

— Mhm.

— Ob jezeru?

— Ob jezeru. Bila je videti voljna, oči so se ji mehko potapljale v Samove, njune roke so se spajale in razklepale kot dvoje vplinjenih teles, ki le plapolata in se ovijata in nimata trdnih ploskev. Samo se je nasmehnul in se nekoliko dvignil z avtobusnega sedeža.

— Na nekaj sem se spomnil.

— Na kaj?

— Veš... Bilo je, kot da si je premislil. — Preveč energije... bi bilo... potrebno... da bi ti... razložil.

Teja je plosknila z rokama in se na vsa usta zasmejala. Na koncu je rekla: — Povej no!

Avtobus ni bil čisto poln, tako se je vsaj dalo dihati. Vožnja je bila znosna. Bilo ni starcev, ki z zadnjo močjo oklepajo naslonjalo tvojega sedeža in z utrujenimi očmi v tvojih iščejo naklonjenosti. Bilo ni žensk s košarami, ki širijo neznosen vonj po prepotenem in umazanem telesu, bilo ni smrkavih otrok, ki se lepijo z rokami in nogami ob lepljive roke in krila svojih mater. Vožnja je bila prav prijetna. Samo je gledal pokrajino, ki je bežala mimo okna.

— Povej no, ponovi Teja svojo prošnjo.

— Poglej tistega ribiča, ima dolge, dolge škornje, reče Samo.

— Nekoč, je nadaljeval s svečanim glasom, — nekoč bom miniral. Si zamišljaš, kako bi bilo, če bi v nebo planil strašni plamen, grom bi stresel mesto, vsi bi se zgrozili. Vsi bi vedeli, da se je zgodilo nekaj pomembnega. Vsi bi vedeli, da sem to storil jaz... In vendar... tega ne bi storil. Zakaj neki? ... Menda je bolje tako, kot je.

— Si to prej premišljeval?

— Ne. Kmalu bomo ob jezeru. Si zadovoljna? Sklonil se je k njej in jo poljubil.

— Daj mir, se je izvila.

— Zakaj?

— Oh!

— Kaj oh?

— Ljudje. Obrnila se je proč od njega.

Avtobus se je bližal mestu. Bilo je v zastavah in sonce je pripekalo, kot ne bi bilo obešeno na vrhu neba, ampak vsaj na šestih straneh.

— Šel bom na pivo, na kozarec piva. Gosto, rumeno pivo v čudovito prozornem kozarcu.

— Od piva se boš zredil, dobil boš trebuh, se je ona nenadoma obrnila k njemu.

— No, in?

— Haha, se je zasmejala Teja. — Če boš imel trebuh, se boš teže premikal in če se boš teže premikal, boš tudi teže ...

— Hm, se je Samo le nasmehnil. Sploh se je vedno le nasmehnil, kadar je šlo za kakšno opolzko reč. Zamislil se je. — Ti.

— A? Obrnila se je proti njemu s celim telesom in naslonila komolec na svoje koleno.

— Koliko časa sva pravzaprav poročena?

— Hm ... eno leto in sedemindvajset dni.

— Veš, zadnjič je moja mama rekla, kako to, da nimava še nič otrok.

— Hahaha, se je prešerno zasmejala.

— Hm, se je spet le nasmehnil Samo.

— In kaj si odgovoril?

— Nasmehnil sem se.

— Hahahaha, se je navdušeno zasmejala Teja.

— Potem je rekla, da jih najbrž ne moreva imeti.

— Hahahahaha, se je še in še smejala ona, medtem pa je avtobus zapeljal na avtobusno postajo.

Tudi avtobusna postaja je bila svečana. Bil je hrup. Otroci so se igrali in kričali, vpili za avtobusi, ki so vozili s postaje, tekli za njimi, risali po prašni pločevini, se klicali za šalo ali pa preprosto zato, da so zganjali praznični hrup. Tudi hiše v bližini postaje so odmevale od klicanja in smeha. Ženske so prinesle na balkone sklede in lupile na soncu krompir, si pripovedovale najnovejše zgodbe in pljuvale na cesto. Ponekod so na balkonih sedeli do pasu slečeni moški in namakali noge v čebre vode.

Greva v hotel, je rekel Samo. Pograbil je kovček.

— Daj mi še tvojega! je rekel.

— Ga bom sama nesla, je kratko odgovorila.

Kratek prepir zaradi kovčka. On je rekel, da ji ga ne pusti nositi sami. Mimo so hodila dekleta razgaljenih prsi, fantje so hodili poleg njih in jih objemali okrog pasu. Poljubovali so se in se pri tem naslanjali na kioske ali sedeli na kakšni ograji. Takrat ko jo je fant poljubil, je ona stopila na prste in se čisto pritislila k njemu. Drugi par je napol ležal, napol sedel na klopi, ki je bila namenjena utrujenim popotnikom. Ko sta se oklepala drug drugega, so se jima napele mišice, prsti, ki so objemali njegov tilnik, so postali koščeni in grabežljivi. Ko sta hodila, sta se Samo in Teja zadevala v hiteče ljudi, v razgreta telesa, željna kopeli, razdražena od pripekajočega sonca in razpoloženja, ki je objestno preplavljalo mesto. Videla sta moškega, ki je bruhal rdečo tekočino v posodo s smetmi. Po ramah ga je trepljal njegov tovariš s klobukom postrani in čakal, da bo prišel na vrsto. Ko je končal, je prvi takoj odhitel v pivnico nasproti.

V recepciji hotela so jima prijazno ponudili sobo 124, z dvema posteljama, kopalnico in razgledom na jezero.

— Vzameva, sta rekla v en glas.

— Gospod, je počasi in premišljeno rekel receptor. Samu se je zdelo, da ga od nekod pozna. — Gospod seveda želi, da za oba zapišem isto ime?

— Seveda, je rekel Samo, njej pa pomežiknil.

— Kadar gre za intimne reči, je s sladkim, opojnim glasom rekel receptor in premeril njo od glave do peta, — imamo polno mero razumevanja.

Receptor ni skrival svojega poželenja po Teji. Predrznost je meril njene boke in ramena. Obžaloval je, da je bila že oddana in morda je celo za trenutek pomislil, kako bi z zvijačo prišel do nje.

— Hvala, je dejal Samo.

— Hvala, je rekla še Teja in sramežljivo povsila oči.

Ko sta z dvigalom prispela v sobo 124, sta sedla na posteljo in se začela smejati.

— Mislil je, je začel Samo, Teja pa je naprej podrhtavala v navalih smeha.

— Mislil je, da sva prišla...

— Haha, mislil je, da sva dva... Potem se je zresnila. — Veš, je rekla, — pa se mi ne zdiš zvodnik.

— Da ne? To mi je všeč. In vendar... Objel jo je okrog pasu in jo poljubil. Tudi ona se ga je oklenila. Tedaj je potrkalo. Vstopil je belo oblečen liftboy, ki je nosil kovčka. Začela sta se krohotali, fant pa ju je le začudeno gledal. Kot da še nikoli ni videl dvoje ljudi, ki se smejeta.

Samo je zadnji trenutek opazil, da je bil fant podoben receptorju, pa ni hotel Teji nič omeniti.

— Tale liftboy naju je pripravil ob čedno zabavo, je ugotovila Teja, — zdaj ne moreva biti več resna. In začela sta se smejati še huje. kot sta se smejala prej. Prvi je utihnil Samo. Stopil je k oknu, odgrnil zaveso in nepremično obstal.

— Kaj je? je vprašala Teja.

Pomigal ji je, naj pride pogledat.

Hiša je bila zgrajena v dve krili. Med obema kriloma je bil pravokoten prostor, ki se je na tleh zaključeval z dvoriščem. Na tisti strani, skoz okno, ki je bilo natančno nasproti njunega, je bilo razločiti dvojce postav, ki sta se gibali v ritmu. Bila sta moški in ženska — gola.

III

Soba, ki sta v njej prebivala šele uro ali dve, je bila prostrana sobana. Postelji sta bili blizu skupaj, med njima je tekla ozka preproga. Na drugem koncu sobe je bila okrogla miza in štirje udobni naslonjači. *Bilo je dvojce oken. Eno je gledalo na dvorišče, drugo pa na jezero. Mesto se je videlo skoraj v celoti. Objemalo je jezero v obliki podkve. Samo se je zavedel, da je hotel postavljen precej visoko.*

— Misliš, da se v tejle omari ne skriva kakšen duh? se je v njegovo opazovanje hotela vmešati Teja. Ni je slišal. Hrup, ki ga je lahko videl skoz okno, mu je skoz optično predstavo napolnil tudi ušesa. Skoz okno je visoko nad mestom gledal razpoloženje, ki je vsako minuto močneje upadalo. Čim bolj se je bližala noč, tem bolj negotovi so postajali ljudje, tem manj veselja so kazali in tudi prazničnost, ki je opoldne skoraj prestopila bregove, se je zdaj skrčila samo na sredino jezera — zlepile se je v kroglico, ki se bo ob žarkih sonca spet raztopila in razlila široko po mestu. Mesec je bil še nejasen na poznopopoldanski barvi neba. Ljudje so hiteli po ulicah. Toda tokrat se jim ni mudilo veselit, zdaj so bežali.

— Kaj je rekla tvoja mama?

— Mama? Rekla je... ne vem, kaj je rekla.

— Kaj je rekla zaradi otroka? Teja je obešala obleko v omaro.

— A zaradi otroka? Rekla je, da ga najbrž ne moreva imeti. Teja je molčala. Toda ta njen molk se je zdel Samu tedaj toliko presenetljiv, da se je obrnil kot na vprašanje.

— Narediva otroka, je rekla.

— Kaj... danes?

— Narediva ga danes, je še vedno popolnoma hladnokrvno rekla Teja. Samo se je zamislil; bilo mu je čudno pri srcu. Vsa ta hiša in zdaj še to. Bilo mu je neprijetno.

— Glej, metulj, dé ona.

— Mislim, je hotel začeti enega svojih nerodnih stavkov Samo, a mu je Teja položila prst na usta. — Včasih ni prav, da misliš. Misliti, to ne pomeni ničesar, je rekla.

Približala sta se drug drugemu. Samo je občutil tesnobo ob pogledu na obraz in telo, ki ga je vendar tako dobro poznal. Bilo mu je čudno hladno. Kot da se mu smili. Kot da se mu smili. Odmaknil se je in odšel v kopalnico. Prižgal je luč. Teja se je slekla kar v sobi. V kopalnici je pogledal skoz okno. — Nobenega človeka ni na ulici, je rekel z glasom, ki se je razbil ob keramičnih ploščicah v votlo donenje. Zamolčal je, da je v daljavi videl sprevod ljudi. To so bili pogrebniiki. Ugasnil je luč.

— Miži, mu je rekla.

— Miži tudi ti, ji je rekel on. Prišla sta vsak s svoje strani in odgrnila vsak svoj del odeje. Zlezla sta v posteljo. Objel jo je. Od spodaj ali od zgoraj, to se ni dalo natančno ugotoviti, so prihajali zvoki koračnice.

Tedaj je zaškripalo v omari.

— Duh Primož, je tiho rekel Samo.

Teja se je vznemirila.

— Primož. Nisi še nikdar slišala, da je to jezerski duh. Duh Primož je povsod pričujoč. V dimniku, v omari, v kovčku, pod posteljo. Ne boj se, s Primožem se dobro razumeva ... Hej, kje si? Naenkrat se je ovedel, da objema zrak. Teje ni bilo zraven njega v postelji.

— Ne šali se! je zaklical. Nato se je spomnil, da se je morebiti ustrašila. — Ne boj se Primoža, poslušaj, Primož ni nevaren, s Primožem sva prijatelja. A nje ni bilo.

Ni je bilo nekaj časa in postal je nestrpen. Saj je ravnokar bila tu pri njem, v postelji. Potrkalo je. Oddahnil si je.

— Naprej, kar pridi, vse je v redu, je zaklical.

Vstopil je belo oblečeni liftboy in nosil dva kovčka. Položil ju je na tla in se na vsa usta smejal.

— Hej, prijatelj, ne šalite se, je rekel Samo.

Kot da ga ni slišal, je liftboy povabil v sobo dvoje gostov. Bila sta mlada in poljubovala sta se kar naprej. Med obema je zapeljivo in drobnih korakov stopical plešasti vljudni receptor in jima ponavljal: — Kadar gre za intimne reči, imamo pri nas izreden posluh. Receptor in liftboy sta si bila neverjetno podobna.

Samo je odgrnil odejo. Videl je, da je bil sploh oblečen. Vstal je in odšel iz sobe. Nihče ga ni oviral. — Hej! je zaklical, a Teje ni priklical. — Heeej! je še vpil. Potem se je znašel na stopnicah, ki so se polžasto vile v brezdanjo globino. To zvijanje stopnic ga je navdalo z onemoglo jezo, s srditostjo, ki jo je premogel le ob izrednih priložnostih. Jeklene spirale in elegantno izklesane marmornate stopnice so bile klešče. Svet okrog njega ni dihal, temveč grozil s komaj slišnim mehaničnim brnenjem, kot bi se veter zaganjal v spirale in jih tresel kot strune. Tuje mu je bilo vse to, zato se je opotekal prej zaradi bojazni, da ga doleti še kaj hujšega, kot da bi se mu mudilo navzdol. Šipe na oknih so bile motne in skoznje sploh ni bilo videti luči mesta. Morda je bilo tako visoko, morda pa so bile prebarvane in se niti podnevi ni videlo skoznje. Srditost, ki jo je občutil, ko je v sunkih drsel navzdol po stopnicah, je bila tolikšna, da se mu je zavrtala v čelo kot mali sveder — kot osje želo. To je bila neprestana bolečina. Naenkrat je obstal, kajti zaslišal je glas plešastega receptorja. Bilo je, kot bi prihajal iz neposredne bližine. Smejal se je z zvonkim glasom. — Da, za danes konec. Nihče nas ne potrebuje več ob tej uri...

— Hej! je zaklical Samo in se še isti trenutek pokesal, da je to storil. Glas, ki se je odbil od ploskev in spiral, je bil bobneč in kot iz globokega vodnjaka. Samo ga je odvrigel v globino. Čez sekundo se je iz dna vrnil postoterjen, valil se je kot oblak, puhnil mu je v glavo in skoraj je oglušel.

— Saj veste, vsak ima svoje zadeve, je nosljajoče rekel receptor in tokrat je bilo glas slišati od spodaj. Samo je pomislil, da mora biti v bližini jašek za DVI GALO.

— Izvoli, v tej hiši sem jaz doma, je prijazno rekel predsednik. Samo je povabilo sprejel z vidnim veseljem. Predsednika je prej vedno sovražil, s to potezo pa se mu je prav prikupil. Peljala sta se v DVI GALU in v vsakem nadstropju se mu je predsednik prijazno nasmehnil. Po končani vožnji ga je povabil k sebi v sobo in naročil tajnici, naj ju nihče ne moti. — Storili boste nekaj proti svoji volji, je prikupno rekel predsednik, — a prepričani bodite, da boste s tem neizmerno koristili stvari. Šli boste k Pavlu in mu nesli sporočilo. Pavel je zdaj v tujini, tudi vi pojdete tja. Nikar ne recite, da ne boste, kajti tudi mi imamo sredstva... Danes je za vsakogar nevarno, da pride pod KLJUČ.

DVAKRAT JE OBRNIL KLJUČ v vratih. — Da naju ne bo nihče motil, je pripomnil. Lidija je bila prikupno dekle, bila pa je tudi pogumna. Samo jo je spoštoval ravno zaradi njenega poguma. Še štirinajst dni je manjkalo do njene poroke s Silvijem, on pa je vsako popoldne prihajal k nji. Sobica ni imela okna, vse omare so bile zadelane s knji-

gami, s pisalne mize pa je rumeno svetila žarnica, ki ji je Lidiya sama omislila senčnik iz bambusa. Sedla sta na kavč. Samo je vzel s police Cvetke zla in prebral eno pesem naglas: »C'est la mort qui console, hélas! et qui fait vivre; C'est le but de la vie, et c'est le seul espoir...« — Smrt, ki je cilj življenja, je otožno rekel Samo, — umrl bi ta trenutek, s teboj v naročju. Lidiya je jokala. Samo je čutil, da jo je spet osvojil. Njegov namen še daleč ni bil ta, da bi jo odvrnil od poroke, hotel jo je le prikleniti v spomin. Primaknil je blazino k peči, kajti začelo ga je MRAZITI.

NAJPREJ GA JE MRAZILO, nato pa ga je začelo pošteno zebsti. Na sebi je imel le lahko poletno srajco in avgustovski večeri so postajali hladni. Obljubila je, da pride ob osmih. Nestrpen je postajal in venomer je pogledoval na zapestno uro. Pogledoval je tako pogosto, da se mu je samemu zazdelo neumno. Čeprav je vedel, da v tistem, ko je z očmi zaokrožil po terasi, ni mogla miniti več kakor minuta, je vendarle nagnil levo zapestje in pogledal NA URO.

URA NA velikem zasteklenem letališču je kazala polnoči in nekaj malega čez. Bil je prepričan, da je Teja notri. Cela stavba ni izdajala ene same luči. Vsi napisi, ki so pomenili vabljljive oglase za različne turistične kraje, so se mu ob tej nočni uri režali v brk. Školjka, v kateri je sedelo zapeljivo dekle in kazalo na napis PRIDITE!, se je še bolj razprla in iz nje se je zacedila školjkina živa notranjost.

Ovedel se je, vsaj zdelo se mu je, da se je ovedel. Vse mu je bilo še dvakrat bolj tuje in bolj nerazumljivo kot prej na polžastih stopnicah. Zdaj je blodil okrog steklenega poslopja, ki je stalo samo in mrtvo sredi nočne narave. Tako veličastnemu poslopju bi prisodil mesto kje sredi prometnih ulic in človeške gneče, vendar je proti vsem naravnim pričakovanjem stalo sredi zapuščene ravnine, ki ni daleč okoli premogla niti ene luči. Celo številne žice, ki so povezovale stavbo s svetom za gorami, so mrtvo venele v nočno brezvetrje. In vendar se mu je zdelo, da mora ta stavba, ki jo je ocenil za letališče, vendarle vsebovati kos živega. Teja! Teja ga je zavedla v ta kraj. Pokljukal je pri glavnih vratih. Bila so nepremično zapahnjena. Nekje v daljavi je tišino prekinilo zvonko brnenje letalskega motorja. In če je letališče, zakaj potem ni nikogar, ki bi dajal letalom znamenja? Nikogar, ki bi sprejel potnike?

Za trenutek je pomislil na svojo usodo. V njegovi glavi se je nako-pičilo toliko odtujenega sveta, toliko brezčutnih idej, toliko nadčutnega drgeta, da je bil prepričan, da je postal jedro odtujenosti vsega sveta.

Čeprav je bila v svoji konstrukciji tako lahkotna in bleščeča stavba, je bila v tem trenutku temna in grozeča gmota. V notranjosti so se motno

bleščala aluminijasta naslonjala stolov, stroj za kavo in steklene police z vrčki in kozarci. Tudi tehtnica, ki je bila podnevi kot malce smešna štorklja, je kazala mrk videz in so je bili videti razločno le obrisi. Napisi na poslopju so bili kot grozeča opozorila na zidovih koncentracijskih taborišč. Grmenje letala se je vedno bolj bližalo. Samu se je zdelo, da se spušča nad bližnjim gozdom in da mora vsak čas pristati na pristajalni stezi. Stekel je okrog pravokotne stavbe. Povsod le stekla. Poskusil je na prvih, drugih, tretjih vratih. Nikjer se mu steklo, uklenjeno v ostre aluminijaste oblike, ni hotelo vdati. Pogledal je, če ni kje v prvem nadstropju nemara odprto okno, če je morda ostalo odprto zaradi malomarnosti ali zaradi zračenja. Ozrl se je navzgor in v svoje veliko začudenje opazil, da stavba sploh ni nizka, kot je to navada pri letališčih, ampak visoka, v nebo izginjajoča stolpnica s tisoč okni in neizmerljivimi dimenzijami. To ga je tisti čas, ko je skušal z očmi zajeti višino stavbe, tolikanj zaposlilo, da je pozabil na avion, ki ga je še trenutek prej spravljal v strah in osuplost. V svojem sprehodu po brezkončnih vrstah steklenih ploskev je naletel na temno obliko, ki je imela velikost človeške glave. To ga je zmedlo. Pomislil je, da bi to mogla biti Teja. Postava gori na oknu je napravila kretnjo, kot bi hotela pomahati. Po gibu jo je spoznal — bila je Teja, nepreklicno ona. Tedaj ga je silen veter prilepil ob zid, njena roka pa je omahnila. Trušč, ki je sledil, je bil tolikšen, da tresljaji, prasketanja in lomi, ki so prihajali za njim, do njega sploh niso dospeli. Uho je od prvega udarca oglušelo in vse, kar je sledilo, je bilo le rahlo pokljanje v omami. Čeprav je bil ves čas pri zavesti, se mu je čez čas zdelo, kot bi se prebudil iz spanja. Bilo je polje kot prej, stekla so molčala in veter je ponehal. Bil je prepričan, da je avion udaril v stolp in ga porušil, toda ko se je z bojaznijo ozrl kvišku, je bilo vse kot prej, nikjer sledu o razbitinah ali kakršnemkoli nasilju.

Ko se je zbral, mu je bila prva misel Teja. Ob spominu nanjo ga je obšel neznan občutek. Bila ni niti groza niti strah, bil ni gnus; bila je tesnoba brez konca in kraja, nekaj, kar mu je razburilo srce, da je začelo razbijati in mu na senceh vtisnilo dvoje bolečih mest. Takšno razburjenje je lahko občutil takrat, ko sta se sprla s Tejo in odšla vsak na svoj konec — z očitajočimi besedami in neizmerno žalostjo. Žalostjo zato, ker sta si želela drug drugega, a jima magični tok nekega nepomembnega pogovora ni dal, da bi popustila in priznala smešnost takšnega prepira. Bilo je to nezadovoljstvo, ko človek spozna, da ga ni prav nič oviralo, da bi ravnal prav, a je kljub temu ravnal narobe. Ta žalost ali nezadovoljstvo je pravzaprav umišljena pregrada med dvema človekoma, ki sta si nekaj centimetrov narazen, a ju ločijo kilometri neprehodnih, mračnih in ledenih pokrajin.

Tesnoba, ki ga je obšla ob spominu na Tejino glavo in Tejino roko — tisto čudovito roko s tankimi, prosojnimi prsti — ga je prikovala na tla. Skrčil se je, se ves zvil in ni mogel izreči besede. Še posebej mu je ostal v spominu trenutek, ko je Tejina roka ovenela v kretnji, usločeni v pozdrav. Potem je bila mlahava, počrnela in kot zdrizasta snov, ki jo je neka sila kot pero brez teže vsesala v svoje žarišče. Tisti trenutek, ko se je zvil v lastno naročje, si je obupno zaželel Tejine bližine, a njegova želja in resničnost sta bili kot dva brzovlaka, ki neizprosno drvita vsak v svojo smer. Če bi bila zdaj pri njem, samo poljubil bi jo, nič več.

Zaslišal je krik, uvel, usihajoč krik. Hotel je planiti, a ga je naslednji zvok znova pribil ob tla. Bil je glas plešastega receptorja, ki je hropel: — Hočem te! Bilo je odsekano lajanje. Vsaka beseda je bila kot kos granita, ki odleti od dleta. In dleto kleše v živo meso. Samo se je ulegel na tla, se valjal in valjal po mokri zemlji. Bljuval je predse, se v svoji onemoglosti povaljal v lastne izpljunke in grabil zemljo.

IV

Roko je naslonil na rob okna in brez pravega zanimanja opazoval pokrajino, ki se je premikala mimo kočije. Bila je prelepa kočija z dvema belima konjema. Teja je sedela zraven njega in bilo ji je, kot je ugotovil, nekoliko dolgočasno. Morda je vplivala vročina, ki je tu — proč od obale — dosti hujša kot ob morju, kjer vedno po malem pihlja in odnaša drobne kapljice znoja. Peljali so se po rdečkasti cesti. Tudi prah, ki so ga dvigali, je bil rdečkast. Usedel se je na ciprese in obcestne kamne, ti pa so dobili rdečkasto barvo. Opazil je, da je vsa pokrajina nadihnjena s takšno rdečkasto barvo, od nje je dobila posebno patino in poseben čar. Tudi na belih konjskih nogah se je nabiral sloj rdečkastega prahu in prav tako so bili rdečkasti repi, ki so opletali po rdečkastem prahu. Tudi vejice cipres, ki so v geometrijsko pravilnem drevoredu obdajale cesto, so bile deležne rdeče zemlje, ki je v obliki prahu ovijala pokrajino v svojo osnovno rdečkasto barvo. Konjski topot je dvignil rahlo, razredčeno rdečo meglico in kočijaž je bil rdeč v obraz. Zunaj tega drevoreda je bila pokrajina manj zanimiva. Bila so živo zelena močvirja, blede rumeni pašniki, ostra, rjavkasta trava, bodljikavo, suho zeleno grmičje in rumenozeleni borovci. Sem in tja so v večji ali manjši razdalji zagledali samotno kmetijo iz belega kamenja.

Samo se je nasmehnil in se nekoliko dvignil s svojega sedeža.

— Nekaj sem se spomnil.

— Kaj?

— Veš... Bilo je, kot da si je premislil. — Preveč energije... bi bilo... potrebno... da bi ti razložil.

Teja je plosknila z rokami in se na vsa usta zasmejala. Na koncu je rekla: — Povej no!

Sklonil se je k njej in jo poljubil.

— Daj mir, se je izvila.

— Zakaj?

— Oh!

— Kaj oh?

— Ljudje. Obrnila se je proč od njega. Samo se je zamislil: Ti?

— A? Obrnila se je k njemu s celim telesom in naslonila komolec na koleno.

— Koliko časa sva pravzaprav poročena?

— Hm... eno leto in sedemindvajset dni.

— Veš, zadnjič je moja mama rekla, kako to, da nimava še nič otrok.

— Hahaha, se je zasmejala Teja.

Cesta je zavila v hrib k hiši iz rdečega kamenja. Bil je vrh. Odtod je bil čudovit razgled na morje in na zelenje na nasprotni strani. Na tej planjavi je bilo poleg hiše še kamnito poslopje, namenjeno živini, z vodnjakom. Rdeča hiša je imela dvoje kril. Vhod je bil podprt z dvema dorskima stebroma, dvoriščna stran hiše pa je bila tudi obokana in obdana z dolgo vrsto dorskih stebrov. Na kamnu se je poznal rdeč prah. Izstopili so. Kočijaž je bil v belem in je dvignil dva kovčka. Krenili so proti poslopju.

— Soba 124, je rekel plešasti receptor, — z razgledom na morje, z dvema posteljama in kopalnico.

— Vzameva, sta v en glas rekla Samo in Teja.

— Gospod, je počasi in premišljeno rekel receptor. V Samu so oživele čudne predstave. Kot da sliši otroški vik, kot da se spušča po polžasto zavitih stopnicah. — Gospod seveda želi, da zapišem za oba isto ime?

— Seveda, je rekel Samo, njej pa pomežiknil.

— Kadar gre za intimne reči, je s sladkim in pojočim glasom dejal receptor, — imamo polno mero razumevanja.

Samo se je ozrl k Teji. Bila je čisto bleda. — Jaz hočem domov! je tiho rekla. — Hočem na letališče in domov! Komaj je stala na nogah. Podpiral jo je.

— Obiskati morava prijatelja Primoža, ji je hotel prigovarjati.

— Vseeno hočem na letališče!

— Ne, nikamor! je zavpil Samo. Bil je pobesnel. Receptor se je delal, kot da brska po svojih papirjih.

Samo je poskočil, bil je lahek kot pero. Sédel je na kočijažev sedež in zavihtel bič. Kočija je odrdrala po cesti navzdol proti morju. Morje je bilo ravno kot polje in ni imelo konca. Bilo je kot napihnjen balon, vabljivo napeto in brezkončno. Ustavil se je malo pred morjem. Tam je stala velika hiša, bela in oglata. Na pragu je čakala mati.

— Koliko časa sta poročena! je vpila že od daleč.

— Eno leto in sedemindvajset dni, je zavpil Samo nazaj.

— Kako to, da nimata nič otrok? je besno zakričala mati.

Sama je streslo. Stopil je iz kočije in odkoračil proti materi.

Narava je obmolnila. Črički so utihnili, valovi so se polegli, galebi poskrili. Samo je stopil k materi, jo prijel z rokami okrog vratu in stisnil. Bila je čisto tiho in ni se čisto nič upirala. Bila je mehka. Stiskal je in stiskal. Tresel se je. Vroče sonce je pripekalo in ga žgalo v obraz. Tudi mati je zardela v obraz. Potem je posinjela. Oči je imela izbuljene, usta so ji hotela izoblikovati zadnji stavek. Samo jo je spustil in padla je kot prazna vreča. Kot uvel sadež. Samo je premišljal, kaj naj počne z rokami. Bili sta klešče, tuje orodje. Še enkrat je pogledal mater: bil je bolj trezen kot prej. Bila je Teja. Ležala je na tleh in sonce ni ožgalo njenih belih lic. Zadavil jo je bil. S kleščami. Opazil je, da je prišel tudi Primož. Nepremično je gledal Tejino truplo. S Primožem sta bila nekoč prijatelja. Pozdravila sta se. Samo mu je ponudil eno izmed kleščnatih čeljusti. Primož je imel hladne roke. Njuno prijateljstvo je bilo končano.